

Antony Flew – ateisten som ble deist

Av Jon Kvalbein, Dagen, 4. februar, 2008.

Det vakte sensasjon da den verdenskjente engelske ateisten Antony Flew i 2004 erklærte at en intelligent Skaper måtte stå bak universet. Bare dette kunne gi en god forklaring på universets lovmessighet, livets opprinnelse og naturens kompleksitet, hevdet han.

Flews "omvendelse" skapte sjokkbølger blant ateister over hele verden. Flew er ingen hvem som helst. I dag regnes Richard Dawkins, Daniel Dennett og Christopher Hitchens blant "den nye ateismens" fremste aktivister. Men forut for disse var Antony Flew eneren.

Antony Flew har nettopp gitt ut boka "There Is a God: How the World's Most Notorious Atheist Changed His Mind" (HarperCollins 2007). Den er skrevet i nært samarbeid med Roy Abraham Varghese. I forordet omtaler Flew boka som "sin siste vilje og testament" og erklærer: Jeg tror nå at det finnes en Gud! I de første kapitlene beskriver han sin ateistiske periode. Deretter skildrer han sin vei fra ateist til deist, og gjør rede for de argumentene som førte til at han endret syn.

I kamp for ateismen

Antony Flew ble født i London i 1923. Han vokste opp i et kristent hjem. Faren var metodist - predikant og kirkeleder. Men Antony mistet troen i tenårene. I utdanningstiden ble han ateist og marxist

Flews første offentlige oppgjør med troen på Gud skjedde i 1950. Det fant sted i University Socratic Club i Oxford, et diskusjonsforum som i årene 1942-54 ble ledet av den berømte kristne trosforsvareren C. S. Lewis. Klubben var et livlig møtested mellom ateister og kristne. En ledesnor for samtaler var en formaning som Platon har tillagt Sokrates: Vi må følge argumentet overalt hvor det leder oss.

Flews skrift "Theology and Falsification" skulle bli det første av 35 verker om ulike filosofiske emner. Flew fikk fremtredende stillinger ved læresteder i England, Skottland, USA og Canada. Som pensjonist bor han nå i Reading, en times reise vest for London.

Som filosof var han opptatt av å finne logiske argumenter imot Guds eksistens. Hans bok "God and Philosophy" er et systematisk forsvar for ateismen, der han forsøker å vise at alle argumenter for Guds eksistens er ugyldige.

Flere av bøkene var anti-teologiske. De ble mottatt med begeistring av meningsfeller. Flew fremsto som den førende ateist i mange offentlige debatter med fremtredende kristne apologeter. I 1976 debatterte han i Texas med Thomas Warren over flere dager med 5-7 000 tilhørere i auditoriet. Samtalene var oftest konfrontasjoner. Men Flew lyttet også til motparten og tok deres argumentasjon på alvor. Richard Swinburne "The Coherence of Theism" og Gerhard Schroeder "The Science of God" var bøker som gjorde inntrykk på ham.

Åpen for argumenter

Flew var åpen for nye synspunkter. Forskere har i lang tid grublet over: Hvordan kan våre handlinger ha fysisk-kjemiske årsaker, samtidig som vi har fri vilje? Flew kom til at vi må skille mellom to helt ulike former for årsaker. Fysiske årsaker har nødvendige virkninger som ikke kan unngås. Moralske årsaker gir mennesket impulser som gir frihet til ulike reaksjoner. Behov og ønsker kan føre til ulike handlinger eller undertrykkes, og valgmulighetene gjør mennesket ansvarlig for sine handlinger.

Flew var kritisk til Richard Dawkins teori om det egoistiske genet. Et gen er verken egoistisk eller uselvsk, og mennesket er ingen overlevelsesmaskin som styres av genene. Gener bestemmer ikke vår atferd, hevdet han.

Antony Flew bekjenner nå: Universet ble skapt av en Intelligens. Livet og reproduksjonen har en guddommelig kilde. Hva ledet Flew fra ateisme til deisme?

Tre naturvitenskapelige lyskastere peker mot Gud. Den første er det faktum at naturen er underlagt lovmessighet. Den andre er livets intelligente organisering og målrettede karakter. Den tredje er naturens finstemthet, som gir grunnlag for liv. Men også fornyede studier av klassiske filosofiske argumenter har ført meg i den retning, skriver Flew.

La oss se nærmere på hvordan Flew resonnerer.

Naturlovene er skapt

Naturen er styrt av naturlover. I skolen har vi lært om Boyles lov for ideelle gasser, om Newtons treghetslov og om at energimengden i et isolert system er bevart. Universet er knyttet sammen av slike universelle lover. Albert Einstein snakket om en "inkarnert fornuft". Han utforsket naturen under perspektivet: Jeg ønsker å kjenne Guds tanker, resten er detaljer. Einstein hadde ikke et kristent gudsbegrep. Han trodde på en overlegen Tenker som var kilden til naturens rasjonalitet, og han forutsatte at denne virkeligheten var tilgjengelig for mennesketanken.

Flews studier av arbeidene til naturforskere som Einstein, Planck, Heisenberg, Schrödinger og Dirac gjorde inntrykk. Naturlovene er ikke menneskelige oppfinnelser, men oppdagelser av noe som virkelig eksisterer i naturen. De gir eksistensen en underliggende plan og mening. Naturens rasjonelle karakter peker mot en intelligent skaper, hevder Antony Flew.

Skapt for liv

Enda sterkere taler det faktum at universet synes å ha vært lagt til rette for livet og mennesket. Dette såkalte antropiske prinsipp har vært formulert av tenkere som Martin Rees, John Barrow og John Leslie. I naturen finnes naturkonstanter som lyshastigheten og elektronets masse. Hadde størrelsen av disse vært det minste annerledes, kunne det ikke ha eksistert noe levende. Det finstemte universet er nødvendig for at liv skal kunne oppstå, men det er ikke en tilstrekkelig betingelse for liv. I sin bok "Infinite Minds" argumenterer John Leslie for at dette finstemte universet best kan forklares med at det eksisterer en Skaper. Flew drøfter i boka alternative forklaringsmodeller – blant annet tanken om at det skal finnes flere universer, men forkaster disse som spekulative ideer.

Tanken før materien

Etter oppdagelsen av DNA-molekylet har forskere fått øynene opp for hvor utrolig komplekst livet er. Det finnes ingen naturalistisk forklaring på hvordan livet kan ha oppstått. Det grunnleggende filosofiske spørsmål er: Hvordan kan materie produsere organismer med indre drivkrefter, selvreproduserende egenskaper og kjemiske styrende koder? Det finnes ingen forklaring på hvordan materie kan gi opphav til liv.

Den genetiske informasjonen som ligger i et DNA-molekyl skal overføres til RNA som produserer aminosyrer som settes sammen til proteiner. Koden er knyttet til molekylene, men koden er ikke i seg selv materiell. Bare kodens eksistens er et mysterium. Kan informasjon oppstå spontant fra en samling tankeløse molekyler ved hjelp av blinde og formålsløse krefter?

Andy Knoll, en Harvard-forsker som i lang tid har studert hvordan livet kan bli til, sier: Vi vet ikke hvordan livet startet på denne planeten. Nobelpris-vinneren George Wald konstaterte for noen år siden: "Vi velger å tro på det umulige: at liv oppstod spontant ved en tilfeldighet." Nå hevder han at universet og livet er blitt til ved en Skaper. Utviklingslæren fremmer den ideen at tanken er et produkt av evolusjonen. Men det er motsatt, hevder han: Tanken var forut for og kilden til både materien og livet.

Antony Flew konkluderer for sin egen del i samme retning. Det eneste tilfredsstillende forklaring på det målrettede, selvreproduserende livet som vi ser på jorden er en uendelig intelligent Hjerne. Denne Hjernen er det Flew betegner som Gud.

Universet har en årsak

Kan noe komme fra ingenting? Big-bang-teorien viser at universet har hatt en begynnelse, et faktum som har rystet mange ateister. Dette er i samsvar med skapelsesberetningen (1. Mos.1:1). Hva eller

hvem var årsaken til universets eksistens? På naturvitenskapelig grunnlag vil det ikke være mulig å svare på spørsmålet, da det ikke er mulig å registrere noe som har vært før universets eksistens. Flew viser til ulike spekulasjoner og konstaterer at ingen av disse utelukker en Skaper.

Richard Swinburne resonnerer – her summarisk gjengitt: Hvis Gud eksisterer, vil han kunne skape noe så fininnstilt og komplekst som universet. Det er svært usannsynlig at universet eksisterer uten årsak. Det er mer nærliggende å tro at Gud eksisterer uten årsak. Siden universet eksisterer, er det rimelig å anta at Gud eksisterer. Flew slutter seg til dette resonnementet.

Åpen for ledelse

Naturvitenskapen som naturvitenskap kan ikke frembringe argumenter for Guds eksistens, understreker Flew. Men de tre forholdene – naturlovene, livets kompleksitet og målrettethet og universets eksistens – kan bare forstås i lys av en Intelligens som forklarer både sin egen og verdens eksistens. En slik erkjennelse er ikke et resultat av eksperimenter eller likninger, men uttrykk for en forståelse av strukturene de avdekker.

Antony Flew var blant underskriverne på en henstilling til statsminister Tony Blair i 2006 om å inkludere Intelligent Design i det britiske naturfagpensumet. Dette har vakt sensasjon.

Antony Flews "omvendelse" er møtt med avsky og vantro fra ateistisk hold. Flew VAR en gang en stor filosof, sa ateisten Richard Dawkins nylig til et publikum i Virginia. I New York Times (4.11.07) skrev Mark Oppenheimer en lengre artikkel for å bevise at Flew er blitt senil og forført av kristne venner.

Nå utfordrer Antony Flew sine tidligere ateistiske venner til å følge argumentene dit de leder. Han ber dem besvare følgende spørsmål: Hva må til for at dere i det hele tatt vil vurdere om det finnes en "superior Mind" (suveren Tenker)? Jeg har fulgt argumentene dit de har ledet meg, skriver Flew. Og disse har ledet meg til å akseptere eksistensen av en selveksisterende, uforanderlig, ikke-materiell, allmektig og allvitende "Beeing".

Flew er klar over at han ikke er nådd frem til en kristen tro. Han skriver at han er åpen for å lære mer om den åndelige virkelighet. Kristen tro lærer at Gud har åpenbart seg i verden ved Kristus og gjennom profeter og apostler. Flew skriver: "Noen sier at de har fått kontakt med denne Gud (intelligent Mind). Jeg har ikke det – ennå. Men hvem vet hva som kan hende? En dag kan det hende at jeg hører en Stemme som sier: Kan du høre meg nå?"

Noen vurderinger

Vi merker oss at det gudsbegrepet Flew forsvaret i sin bok ikke er identisk med Bibelens. Den gud han har oppdaget, likner Aristoteles' gud, - som kan finnes ved hjelp av menneskelig fornuft og resonnement. Flew henviser ikke til Bibelen eller til en personlig erfaring av Gud. Han har vært en pilgrim på fornuftens vei, og den gud han har funnet er en Skaper, ikke en treenig eller frelsende Gud.

Dette er ingen overraskelse for en kristen. Rom 1:19 vitner om at det finnes en naturlig åpenbaring, som er skaperverkets vitnesbyrd om skaperen. Naturen vitner om at det finnes en Gud bak det skapte. Men denne alminnelige åpenbaring kan ikke hjelpe noe menneske til å komme i samfunn med Gud.

Vi kan definere apologetikken som den gren av teologien som har til oppgave å fremvise og forsvare kristendommens sannhet. Slikt trosforsvar har en viktig oppgave. Kristne mennesker trenger å få se at det er mulig å være bibeltro og intellektuelt redelig. Apologetikken river også ned tankebygninger som reiser seg mot Gud. "Apologetikken skal ikke bygge troens tempel, men rive ned de skur som opptar tomte" (Per Lønning). Den påviser det falske i tidens ideologier. Ateismen er ikke fornuftig. Relativismen er ikke troverdig. Vitenskapen kan aldri gi livet mening. Feiloppfatninger kan avsløres ved argumenter.

Dyktige kristne apologeter har utvilsomt bidratt til å gi Flew til ny erkjennelse. Men resultatet viser samtidig at apologetikken har sin begrensning. Fornuften og erfaringen kan lede et menneske til erkjennelse av en Skaper. Men mennesketanken kan ikke føre et menneske til sann Guds-erkjennelse. Troen skapes ved at Gud selv handler. Gjenfødelsen skjer ved nådens midler. Fornuftige

argumenter er ikke nok. Vi trenger i dag først og fremst en frimodig bibeltro forkynnelse som formidler Guds frelsesgjerning til sann tro på Kristus.

Flews bok inneholder to viktige tillegg. Her tar først Roy Abraham Varghese et oppgjør med den nye ateismen, representert ved Dawkins, Dennett, Wolpert, Harris og Stenger. Til sist finner vi en dialog mellom Flew og biskop N.T. Wright om Bibelens Jesus og Guds selvåpenbaring i historien. Wright begrunner at Jesus er sann Gud og virkelig oppstanden fra de døde. Det er verd å merke seg at Flew gir Wrights fremstilling en svært positiv omtale.